

ставата за съграждането като процес, като търсене, като постепенно движение към усъвършенстване.

Съзнателно избягвам да споменавам имена на автори и заглавия на текстове. И едните, и другите са много, пък и не мисля, че точно това се очаква от мен. Напълно разбираемо за случая, погрешбата на авторите е направена не по азбучен ред, а по академично старшинство, така че редицата се води от основоположниците проф. Атанас Илков и проф. Николина Георгиева (преди тях са само ректорът на НАТФИЗ и доайнът Хенрик Юрковски), следвани от група професори – техни възпитаници и от друга група по-младши преподаватели. Но аз предполагам, че въпреки големия брой на имената, в сборника не е представен целият преподавателски състав.

При цялата пъстрота на теми и проблеми, застъпени в текстовете на сборника, като читател аз оставам с впечатлението, че един проблем тревожи повечето, ако не всички педагози. Имплицитно той се съдържа навсякъде, където става въпрос за куклената специфика като граница, която чертае автономната територия на обучението по куклено театрално изкуство и я отделя от всяка друга територия на театрално обучение. В края на интересната студиум на проф. Славчо Маленов „Марционетката в нас“ с особена остроота отекват няколко ключови питання. „Проблемът днес – пише проф. Маленов – не е в това дали правим илюзорен или метафоричен театър и дали той е куклен или не, а в инерцията и липсата на яснота какво правим всъщност? Ако това е театър, къде се нарежда днешният му ген в поредицата от успехи, с които се гордеем?“ А доц. Боряна Георгиева в статията „За творческото куклено-театрално мислене“ дава още по-ясен смисъл на питането: „Изповядвам творческата позиция, – пише тя – че отсъствието или присъствието на кукла не го прави куклено, не определя един художествен акт дали е белязан с куклено мислене, а отношението, което се влага, в гледната точка, през която то се прокарва и степента на обобщение и художествена хиперболизация.“

Тези два цитата избяждат на повърхността голямото питане, което подмолно преминава през повечето текстове от сборника, това е питането, предизвикано от днешния разцвет на феномена „куклен театър без кукла“. Не крия, че и мен този феномен ме занимава. Но това не е причина да се впускам точно сега в неговото обсъждане. Така или иначе, ако днес пред кукления театър – респективно пред куклената педагогика – стои някакво предизвикателство, това предизвикателство е тъкмо въпросният феномен. Възможно ли е „кукленият театър без кукла“ да наложи в близко бъдеще преразглеждането на самата система на обучение? И в каква посока? Очевидно актьорът, веднъж излязъл пред някогашния параван, трудно ще бъде върнат обратно. Очевидно е също, че той все по-лесно се освобождава и от куклата. Той все повече се превръща просто в актьор. И тогава няма ли да се наложи изискванията към неговата подготовка да се съобразят с това ново положение? Мисля, че подобни разсъждения вълнуват преподавателското тяло и те може да се окажат ориентири на развитието на педагогическата теория и практиката през периода до следващия юбилей.

Накрая не мога да не похваля съставителката за няколкото справочни приложения, които сполучливо допълват съдържанието на сборника с информация за завършилите през изминалите 50 години випуски по актьорство за куклен театър, по режисура, сценография и дори театрознание за куклен театър, както и репертоарът на Учебния куклен театър. Така имах възможност да науча, например, че името на Съни Сънински е всъщност Александър Иванов. Това илюстрира достатъчно убедително ползата от подобен справочен апарат.

Юбилейният сборник „50 години висше образование за куклен театър“ е една богата на съдържание книга, която лично аз бих се радвал да имам в библиотеката си. Такива книги носят белега на празничния повод, за който са съставени, те са нещо като словесен паметник. Те не се четат на един дъх, но винаги са готови да дадат нещо интересно и умно на читателя си. ■

„50 Years of Higher Education in Puppet Theater“ – a Book with Great Variety of Topics

Prof. Vasil Stefanov

A few days ago, when on the phone, I quickly said yes to Prof. Sinigerska about „presenting“ an anniversary book, dedicated to the 50-year anniversary of higher education in „Puppet Theater“, I did not realize, that this had been an imprudent decision of mine. Imprudent, because I did not know anything about the contents of this book, nor about its authors, did not even know its length or

its cover design. Later that day, when I was holding the book in my hands, and later on, when I started to read the texts, I did not feel sorry for having acted imprudently. The way the studies and articles were arranged in the collection (somehow in chronological order), brought me back in the time of the beginning – 50 years ago, when I myself had to do with puppet theater. That even reminded me that I was a

member of the examining committee, which selected the university students for the first year in „Puppet Acting“ in 1962. And that was a nice memory – really nice.

I think that the tasks, set by a similar collection book, are traditionally defined by the specific anniversary occasion, so to say – by its dedication. Each anniversary is actually a balance-sheet, a report on the work done, an

assessment of the achieved results. This book will probably be one of the few enduring testimonies and messages of the anniversary, which will be saved in the future. Everything else fades away quickly. From this point of view, the collection book „50 Years of Higher Education in Puppet Theater“ is like a milestone in the process of fulfilling a cultural mission. The book is an attempt to have a look and especially to reflect on the progress made in this field of our higher education in theater. It is an attempt to strike a balance. This is, for me personally, the most powerful and attractive feature of the collection.

I can imagine the difficulties that the compiler of the book - Professor Doychina Sinigerska, had to cope with, in the process of the fulfillment of a similar idea. The first thing that I'll say, is that she has completed her task very well, by using a flexible, compiling strategy in order to guarantee the participation of more than the obligatory number, for these anniversary books, authors. In some cases, she has used an interview form, in others - excerpts from old publications, etc. As a result, the combination of more than 20 different texts - different in their specificity and focus, manages to present to the reader a truly wide view of the diversity of the subject matter, of the topics and ideas that interest the teachers in theory and practice of puppetry. It is quite

usual that in the subject-matter of the collection, the issues that are directly related to the training, the methodology and the specific experience of the pedagogue, are the predominating. Texts with such a „pedagogical“ focus predominate and they are particularly interesting as an evidence of the characteristics and the level of training. The authors analyze their own teaching practice, look on and systematize the results of this practice, describe the stages of the learning process. This is the true result of their hard work. I cannot miss on saying, that in these texts, the aspiration of most authors to achieve a synthesis between their personal creative experience as highly appreciated experts and their experience as pedagogues makes a very good impression. The reader will be happy to find out that the prestige of the teachers' institution is protected by the names of some of the most prominent artists of our puppet theater.

As it refers to the anniversary books, some of the texts are particularly related to history. They are not historical research, but are mostly personal memories of, generally said, the difficult climb of the steps of the last 50 years - the steps of the formation of that, which is now correctly considered as an achievement. Exactly this type of texts give the reader the idea of the formation as a process, as a search, as a gradual move towards perfection.

I avoid mentioning the names of the authors and the titles of the texts, intentionally. They are so many anyway, besides I do not think I am supposed to do that. As expected, the order of the authors is not by the alphabet, but by their academic seniority. And so the line is led by the founders - Prof. Atanas Ilkov and Prof. Nikolina Georgieva (only the rector of NAFTA and the Doyen - Henryk Jurkowski precede these two), followed by a group of professors - students of the founders and another group of teachers - juniors. But I guess, that despite the large list of names, the collection does not include the entire teacher's board.

Despite the great variety of topics and issues, referred in the book, as a reader, I got the impression that a determinate problem concerns most, if not all of the pedagogues. Implicitly, it is included everywhere that it comes to the puppet specifics as a limit which outlines the independent field of train-

ing in the art of puppet theater and separates it from any other field of theater education. At the end of the interesting paper by Prof. Slavcho Malenov - „The puppet inside us“, several key questions are addressed with emphasis. „The problem today“, says Professor Malenov, „is not whether we do illusory or metaphorical theater and whether this is a puppet theater or no, but the inertia and the lack of knowledge of what are we doing anyway? If this is a theater, where does it belong today, in the sequence of achievements that we are proud of?“ As. Prof. Boryana Georgieva, shares even a more meaningful answer to that question, in her article „About the creative puppet theatrical thinking“: „I support a creative position“, she says, „the absence or presence of the puppet does not make the show a puppet one, does not declare if an artistic act is marked with puppet thinking, but the attitude itself that is reflected in the point of view, which the puppet thinking involves and the degree of summarizing and artistic hyperbolization.“

These two quotes make the great question appear - the question that is secretly decoded in most of the texts of the collection, this is the question caused by today's flourishing phenomenon of „Puppet Theater without a puppet“. I will not hide that this phenomenon matters to me as well. But this is not a reason to start discussing it right now. Anyway, if today, the puppet theater - respectively the puppet pedagogy, faces a certain challenge, that challenge is exactly the concerned phenomenon. Is it possible that „The Puppet Theater without a puppet“ imposes a revision of the existing system of education in the near future? And in what terms? Obviously, the actor, that had once stood up, in front of the former screen, will not be willing to come back. It is also obvious, that he is more easily separated from the puppet. He is certainly becoming only an actor. And therefore, won't it be obligatory for the requirements for his preparation to comply with this new situation? I think that similar reflections are important to the board of teachers and they could become the reference points of the development of the pedagogical theory and practice during the period to the next anniversary.

Finally, I cannot but pay tribute to

the compiler for several reference applications, that efficiently complement the contents of the collection with information for the graduates in the classes of „Acting in Puppet Theater“, „Stage Production“, „Stage Design“ and even „Theory of Theater in Puppetry“ and the repertoire of Student’s Puppet Theater. So I had the chance to know,

for example, that the name of Sani Saninski, is actually Alexander Ivanov. This definitely demonstrates the advantage of such a reference system.

The anniversary book „50 Years of Higher Education in Puppet Theater“ is a book with great variety of topics that I personally would like to have in my bookcase. This kind of

books represent the spirit of the festive occasion, for which they have been compiled, they are a sort of a verbal monument. They are not read easily, but are always willing to present something interesting and smart to the reader.

Translation by **Nadia Zhereva**

50 години УНИМА – България

(1963 – 2013)

Проф. Славчо Маленов

Публикуване със значителни съкращения доклада на проф. Славчо Маленов, изнесен на 27.9.2013 г. в Стара Загора, по време на честването на 50-годишнината на УНИМА – България.

Какво е УНИМА?

UNIMA (UNion Internationale de la MArionnette) е неправителствена организация под егидата на ЮНЕСКО, обединяваща хора от всички краища на света, които допринасят за развитието на кукленото изкуство, с цел да използват това изкуство в името на общочовешки идеали като мир и взаимно разбирателство между хората без оглед на раса, политически, религиозни и културни различия, съгласно зачитането на изконните човешки права, посочени във Всеобщата декларация за човешките права на ООН от 10.12.1948 г.

Как възниква УНИМА?

„В сравнение с други европейски страни, Чехословакия, е известна в света като „рай на кукления театър“, с уникална позиция – две списания, компании, произвеждащи кукли и специализирани магазини, в които се продават куклени пиеси, професионалният куклен театър на Йозеф Скупа и т.н.

През май 1929 г., в Прага се срещат кукловодите от Чехия и Словакия.

Конгресът се провежда от 18 до 20 май в Централната градска библиотека. Програмата е допънена от представления на водещи куклени театри, на местни и чуждестранни гости.

В понеделник, 20 май 1929 се прави посещение на един представителен аматьорски театър наречен

„В царството на куклите“, създаден от скуптора Войтех Сухарда. След обиколка на сцената и демонстрацията на машини и техники за сценично осветление, участниците се събират в клуба заедно с гости от Бельгия, България, Франция, Югославия, Германия, Полша, Австрия, Румъния и Съветския съюз.

Там, в оживената атмосфера на срещата, незабравимият френски поет, есеист и куклаеник Раул Жаанп, казва в свое слово, че след като са се събрали заедно, в толкова разнообразен състав – кукловоди от почти всички краища на Европа, трябва да се възползват от възможността да се създаде нещо като международна куклаотейатрална общност Union internationale des marionnettes, което да се изговаря като UNIMA.

Предложението е прието с гръмки аплодисменти. Проведено е редовно заседание – всички единодушно приемат първите важни предложения, по-специално устав на UNIMA. Френският става работен език, а като действащ президент на UNIMA е избран г-р Индржих Весели¹.²

Какво е положението у нас?

Развитието на Българския куклен театър е част от един световен подем в този жанр през XIX и XX век. Без да омаловажавам страни с големи традиции в куклаотейатралните практики, за България е

от особена важност присъствието на емигранти от Русия, Полша, Унгария и особено от Чехословакия.

Чехите присъстват активно в културния живот в България, преди и след Освобождението. Достатъчно е само да споменем имената на Константин Иречек, Ян Мърквичка и Ярослав Вешин, фамилията Прошек³ и много, много групи. Именно чешките емигранти създават първите духови оркестри в страната и са главни инициатори и активисти в основаването на „Славянска беседа“.

През XIX век в Чехия и днешна Словакия набират сили национално-освободителни движения, водени от интелектуалци. В Бохемия и Моравия, с куклен театър започват да се занимават водещите културни дейци. Видни чешки художници от онова време, се включват в националното възраждане, като проектират множество малки „семејни куклени театри“. Така родителите могат да представят пред децата си приказки на родния им език, в отпор на официално наложените немски и унгарски. Борбата срещу вековната турцизация и ориентализация, насаждана от османската империя, е близка по същество до борбите на чешките интелектуалци за отстояване на националната си идентичност. През 1892 г. в София домашният куклен театър на фами-

¹ Jindřich Veselý (1885-1939), поет и куклен драматург, първият главен редактор на списанието „Loutkář“ (чешки „Куклар“).

² Malíkova, Nina, *Historie UNIMA 1929-1999* <http://unima.idu.cz/cs/historie-unima-1929-1999>.

³ Братята Иржи и Богдан Прошек, които през 1884 г. основават пивоварна фабрика, са провизори на още множество проявления на ебронейската култура у нас: Работят по изграждането на железопътни линии; строителството на варненското пристанище; участие в създаването на първия градоустроителен план на София; основават през 1879 първата печатница, а по-късно и керамична фабрика.

Любопитен факт е, че „Орлов мост“ и „Лъвов мост“ са построени не само с тяхна подкрепа, но и са проектирани от братовчед им Вацлав Прошек. Те са и едни от основателите на дружество „Славянска беседа“ и на Българското инженерно-архитектурно дружество. (бел. Сл. М.)